

**Τοπικές και Γηγενείς Ποικιλίες:
Μία πολύτιμη κληρονομιά χιλιετιών αντιμετώπιη με σύγχρονες
προκλήσεις**

21/3/2024, 8:30 π.μ.

Αμφιθέατρο Λεωνίδας Ζέρβας

Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών

Οι τοπικές και γηγενείς ποικιλίες των καλλιεργούμενων ειδών διαμορφώθηκαν στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια πολλών χιλιετιών, από την εμφάνιση της γεωργίας στην περιοχή, πριν από 9000 χρόνια περίπου. Από τότε αρχίζει ένα μεγάλο και μοναδικό «ταξίδι» αλληλεπίδρασης μεταξύ των ανθρώπων, του τόπου τους και των φυτών που καλλιεργούν, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση των τοπικών και γηγενών ποικιλιών. Μέσα από την αρχαιολογική έρευνα και ειδικότερα την αρχαιοβοτανική έρχονται στο φως κατάλοιπα σιτηρών, οσπρίων, ελαιοδοτικών οπωροφόρων και άλλων φυτικών ειδών (λέπυρα, ραχίδια, σπέρματα κλπ). Στα ιστορικά πλέον χρόνια χάρη στις πλούσιες γραπτές μαρτυρίες, γνωρίζουμε ότι, ήδη κατά την αρχαιότητα, υπήρχαν ποικιλίες με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στη μορφή, τη γεύση, τις καλλιεργητικές απαιτήσεις και την περιοχή όπου αυτές καλλιεργούνταν. Η διαδικασία της διαμόρφωσης των τοπικών ποικιλιών εμπεριέχει και τη συνεχή εξέλιξή τους μέσω των διαφοροποιήσεων που επιφέρει η προσαρμογή τους σε νέα περιβάλλοντα. Στο πέρασμα των αιώνων και με την ανακάλυψη και αλληλεπίδραση με νέες περιοχές, νέα είδη φυτών έφτασαν στην περιοχή μας και υιοθετήθηκαν από τις γεωργικές κοινότητες με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν και από αυτά τα νεοφερμένα είδη τοπικές ποικιλίες. Οι κοινωνίες στηρίζονταν στις τοπικές ποικιλίες για την επιβίωσή τους και επινοούσαν πρακτικές για την καλλιέργειά τους και την αξιοποίηση τους και έτσι δημιουργήθηκε πολύτιμη γνώση που μεταδόθηκε από γενιά σε γενιά ως άυλη πολιτισμική κληρονομιά.

Οι αλλαγές στις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες του 18ου αιώνα επηρέασαν και τη γεωργία με την επικράτηση συστημάτων καλλιέργειας υψηλών εισροών με κύριο ζητούμενο την αυξημένη απόδοση και την ομοιομορφία, οδηγώντας στην σταδιακή αντικατάσταση των τοπικών ποικιλιών με νέες βελτιωμένες, ιδιαίτερα για τις αροτραίες καλλιέργειες. Ωστόσο κάποιες τοπικές ποικιλίες συνεχίζουν να καλλιεργούνται κατά τόπους με σπόρο που περνά από γενιά σε γενιά και με γνώση που αποτελεί κομμάτι της πολιτισμικής παράδοσης της κάθε περιοχής. Είτε σε κήπους, είτε σε μικρές και μεγάλες καλλιέργειες, οι τοπικές ποικιλίες των ετησίων φυτικών ειδών και γηγενείς ποικιλίες των πολυετών ειδών όχι μόνο επιβιώνουν αλλά προσφέρουν και ένα σημαντικό εισόδημα στις τοπικές κοινωνίες, ιδιαίτερα των ηπειρωτικών και νησιωτικών περιοχών. Η καλλιέργεια του αμπελιού και της ελιάς στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στις γηγενείς ποικιλίες. Λιάτικο, Σαββατιανό, Μεγαρίτικη, Αδραμυτινή, μανταρίνι Χίου, ρόδι Ερμιόνης, γίγαντες Πρεσπών

και μαυραγάνια, τοματάκι Σαντορίνης, άφκος Λήμνου είναι ένα μικρό δείγμα από τις χιλιάδες ονομασίες και τοπικές ποικιλίες της Ελλάδας.

Τις τελευταίες δεκαετίες οι τοπικές και γηγενείς ποικιλίες ξανακερδίζουν το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας όχι μόνο ως μία μεγάλη δεξαμενή χρήσιμων γονιδίων αλλά και ως ένα από τα δομικά στοιχεία των στρατηγικών λύσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, των βιοτικών και αβιοτικών καταπονήσεων και τη μετάβαση σε πιο ανθεκτικά αγροδιατροφικά συστήματα.

Η 7η Επιστημονική Συνάντηση για τις Τοπικές και Γηγενείς Ποικιλίες, μέσα από τις εισηγήσεις που θα παρουσιαστούν, επιδιώκει να φέρει κοντά επιστήμονες από διαφορετικά πεδία και παράλληλα να αναπτύξει έναν γόνιμο διάλογο με τους παραγωγούς των προϊόντων αυτών, προχωρώντας σε μία από κοινού διερεύνηση και κατανόηση των ιστορικών, πολιτισμικών, γεωπονικών και οικονομικών παραγόντων που έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση των τοπικών ποικιλιών. Τελικός στόχος είναι η ανάδειξη των μελλοντικών προοπτικών που οι τοπικές ποικιλίες ανοίγουν στην έρευνα, την οικονομία την κοινωνία και γενικότερα στο ανθρωπογενές περιβάλλον.